

MÜHENDİSLİK ETİK SORUNLARININ HUKUKSAL BOYUTLARI

Güney DİNÇ

"Mühendislik Etiği" konusundaki görüşlerime bir dava öyküsü ile başlamak istiyorum.

1993 yılında bir teknisyen, makina mühendisi unvanı ile işyeri açtı. Tabelasında, basılı kağıtlarında makina mühendisi olduğu yazıyordu. Ayrıca çizdiği tesisat projeleri de elimize geçmişti.

3458 sayılı "Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki Yasa" ya göre, bu unvanları mühendislik ve mimarlık öğrenimlerini tamamlayan kişiler kullanabilirler. Makina mühendisi olmadığı halde kendisini mühendis olarak tanıtan bu kişi hakkında, Savcılığa suç duyurusunda bulduk. Savcı, ceza davası açtı Yargılama tam bir yıl sürdü. Sonuçta Mahkeme sanığı suçlu buldu ve cezalandırılmasına karar verdi.

Yargıç önce 50 lira ağır para cezasına hükmetti. Enflasyona uyarlanan ek yasaları uygulayıp cezayı 180 misli arttırdı. 9.000.- TL oldu. 8 kat daha arttırdı. Bu kez 72.000.- TL oldu. Bu da yetmedi Ağır para cezalarının alt sınırına ulaşabilmek için, ceza 160.000 TL'ya yükseltildi. Sanık daha önce ön ödemeyi kabul etmediği için cezası 1/2 oranda arttırıldı, sonuçta sahte mühendis 240 000 - TL ağır para cezasına mahkum edildi.

1997 Yılında Durum Nadir?

Benzer bir olay aynı yasanın güvencesi altındaki mimarlık cephesinde yaşandı. Suçunu savcılık soruşturması aşamasında kabul eden sahte mimarın 880.000.- TL ön ödemede bulunmasıyla yargıç önüne bile çıkarılmasına gerek kalmadı.

Mühendislik ve mimarlık mesleklerini dıştan gelen saldırılara karşı bu ve benzeri yasalara dayanarak korumak durumundayız.

İçtek! Durum Nedir?

Ânayasa'nın 135, maddesi kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını tanımlarken " meslek mensuplarının birbirleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak, meslek disiplini ve ahlakını korumak.." görevlerini ilgili meslek odalarına veriyor.

İşin doğrusu da budur. Her meslek kuruluşu, kendi meslek kurallarını koymak, bunları zaman içerisinde yenileyerek, güncel gereksinimlere uyarlamak durumundadır. Ancak bu iş dışarıdan görüldüğü kadar kolay değildir. Türkiye'nin temel hukuksal yapılanması, yürürlükteki yasalarla meslek kuruluşlarının kendi kurallarını koyup uygulamalarını ciddi boyutlarda engellemektedir.

Meslek kuruluşları yetkilendirildikleri alanlarda yürütme erkini bir parçası olmaktadır.

Anayasa'nın Türkiye için önemli ve vazgeçilmeyecek nitelikteki 125. maddesine göre, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." Yargı denetiminin konusu idari eylem ve işlemlerin yasalar önünde değerlendirilmesidir. Meslek kuruluşları da bu denetimin kapsamı içindedir.

Genel ilkelerine değindiğimiz hukuksal yapılanma, meslek kuruluşlarının yasalarla yetkilendirildikleri alanlarda, yine yasalara uygun olarak işlevlerini yerine getirmelerini zorunlu kılmaktadır Meslek kuruluşları, kamu yararı için de olsa, yasal yetkilerini aşan kararlar alıp uygulamaya koyamazlar işlemden zarar gören kişilerin başvuruları üzerine, hukuka aykırı kararlar mahkemelerce iptal edilir

Meslek odalarının etkili çalışmalar sergileyebilmeleri için, birbirleriyle bağlantılı iki temel gereksinimi vardır.

- a) Üyelerini bağlayıcı kararlar alabilen güçlü bir örgütlenme,
b) Güncel gereksinimleri karşılayabilen yasal düzenlemeler.

Olaya bu açıdan baktığımız zaman, 6235 sayılı TMMOB yasası çerçevesinde oluşmuş, çok hantal bir yapılanma ile karşılaşmaktayız. Fazla ayrıntılara saplanmamak için, bu elverişsiz yapılanmanın yalnız meslek etiği açısından yarattığı sakıncalara değinmekle yetineceğiz:

1. TMMOB ve bağlı odalar, üyelerinin uymak zorunda buldukları meslek kurallarını saptamak yetkisinden yoksundurlar Mesleki deontolojiyi geliştirici kararlar alamamaktadırlar.
2. Asgari ücretleri belirleyen kararların hukuksal geçerliliği tartışılmalıdır
3. Şubelerde Onur Kurulu'nun bulunmaması, Oda Onur Kurulu kararlarına yapılacak itirazların ise TMMOB Yüksek Onur Kurulu'nun denetimine bağlanması, meslek etiği açısından son derece başarısız bir yapılanmaya neden olmuştur. Onur Kurullarının etkili ve hızlı bir biçimde çalıştırılmamasının meslek etiği yönünden taşıdığı olumsuzluk açıktır
4. Oda birimlerinin meslek kurallarını korumak amacıyla aldıkları yönetsel nitelikteki kararların yasalardan kaynaklanan açık yetkilere dayanmaması durumunda, bunların yargı denetiminden geçebilmesi çok güçtür.
5. Mühendisler arasında oluşabilecek mesleki uyuşmazlıklarda eri yakın oda birimlerine "hakemlik" yetkilerinin tanınması önemli bir eksikliklerdir.
6. Aynı ekonomik işlevin parçalarını oluşturan çeşitli mühendislik dallarının ve onların mesleki kuruluşlarının olası uyuşmazlıklarda yargıya gereksinim kalmadan öncelikle kendi aralarında çözüm üretmelerini sağlayacak bir örgütlenme gerçekleştirilmemektedir.,

Bu koşullarda meslek etiğinin saptanması, uygulanması ve genelleştirilmesi, hukuksal açıdan büyük güçlükler taşımaktadır. İşveren, işveren vekili, işçi, kamu yöneticisi, kamu görevlisi, serbest meslek çalışanı mühendislerin birbirleri ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinin düzenlenmesinde, meslek odaları daha etkili görevler üstlenebilmelidir.

Bilinen sorunlara ek olarak, meslek sırrının, telif haklarının, ve tüketicinin korunması konulan yakın zamanlarda gerçekleşen yasal değişimlerle yeni boyutlar kazanan sorunlar arasındadır.

Çeşitli mühendislik dalları ve mimarlık uygulayıcılarının çok önemli kamusal görevler üstlenmelerine karşın, örgütlerinin bu görevlerini başarıyla yerine götürebilecek yasal yetkilerle donatılmamaları büyük bir eksikliklerdir. Yasa yapıcılarının bu ilgisizliğini anlayabilmek güçtür. Odalar, sorunlarını ve çözüm yöntemlerini bilmektedirler. Teknolojiye önem veren bir toplumun, öncelikle mühendislik-mimarlık etiğinin örgütleri eliyle korunup geliştirileceği yasal temelleri kurmaları beklenir.

İyi yasalar zaman zaman kötü uygulamalara kaynaklık edebilir Ancak yürürlüğe konduğu zaman bile yetersiz düzenlemeler olan, bugün için güncel gelişmelerin gerisinde kalan mühendislik mevzuatı ile istenen amaçlara ulaşabilmek imkansızdır,

Ben yıllardan beri bazı meslek odalarının hukuk danışmanı olarak, özellikle yönetici konumundaki arkadaşlarımla nasıl özveriyle çalıştıklarını yakından izlemekteyim. Ancak çok yönlü kurumlaşmanın gerekliliğini benimsiyorum. Yüklediği sorumluluklara uygun düşen yetkiler tanıyan yasalarla, meslek odalarının topluma daha yararlı hizmetler sunacaklarına inanıyorum.

ÖZGEÇMİŞ

1936 İzmir doğumludur. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra, 1960 yılından beri İzmir'de serbest avukat olarak çalışmaktadır 1980-1983 yılları arasında İzmir Barosu Başkanlığı, 1984-1989 yılları arasında Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. İnsan Hakları, Hukuk ve Edebiyat alanlarında yayınlanmış altı kitabı ve çok sayıda makalesi, araştırma-inceleme yazıları vardır.

Güney DİNÇ, halen MMO İzmir Şubesi hukuk danışmanıdır.